

Jocs, moixaines i cantarelles

Carme Meix i Fuster

En el món dels jocs dels xiquets, de les moixaines als menuts, i les cançons que els acompanyaven, sospito que, amb l'adveniment de la televisió, s'ha produït un abans i un després. Les cançonetes dels pallassos de la TV primer, i de tantes sèries i programes infantils, més endavant, han fet oblidar aquelles cantarelles que durant anys, segles potser, havien servit per distreure les criatures. O les moixaines que les iaies anaven perpetuant d'una generació a l'altra, i que moltes vegades tenien unes lletres deliciosament absurdes, perquè la seva finalitat era marcar un ritme i fer somriure els més petits.

N'he recordat unes quantes, que intentaré transcriure per mirar de salvar-les de l'oblit. Fóra bo que, algú, es dediqués a buscar-ne per tots els pobles de la nostra comarca, per veure de preservar-les per a les generacions futures.

El *Peu de gató* es cantava en una rotllana de xiquets i xiquetes asseguts a terra amb els peus estirats cap al davant. El que cantava anava tocant els peus d'un en un al compàs de la cantarella. Que deia així: «Peu de gató de Maria de ca Po, la comare Madalena fica el cap a la cadena, tris, tros, arròs, amaga este peuet que sirà més gros, tos!» Llavors el peu darrer tocat s'havia d'amagar perquè quedava eliminat. El joc seguia fins a l'últim peu, el propietari del qual guanyava la juguesca.

«Serru, merru de cotí, cansalada hi ha al topí, si n'hi ha no n'hi ha, qui se la menjarà? La/ El (aquí el nom del xiquet o xiqueta) per aquí, per aquí, per aquí!» Aquest joc es jugava agafant un adult una criatura menuda a la falda, asseguda de cara i amb les cames a banda i banda, i fent-la oscil·lar cap al darrera agafada de les mans. Al final se li feia pessigolles al voltant de la boca i del coll.

«Pessic, pessiganya, de l'oli de la ganya, pessic pessigó de l'oli del ganyó» —es cantava fent pessiguets al puny tancat. El curiós d'aquest joc és que era bilingüe i acabava en castellà:

—¿Qué hay aquí dentro?

—Un burro muerto.

—¿Quién lo ha matado?

—El sargento.

—¿Por dónde va?

—Por la plaza.

—¡Vete a tu casa!

Sant Joan de les Canadelles es jugava fent una rotllana en forma de mitja lluna de nois i noies donant-se les mans; els dos últims repenjaven la mà lliure a la paret. Es feia una mena de conversa a banda i banda que deia així:

—Sant Joan de les Canadelles!

—Què mana senyor?

—Quantes fulles hi ha a l'arbre?

—Cent i canó!

—Jordi!

—Femell!

—Per on pot passar esta miqueta de gent?

La resposta variava cada vegada. Podia ser per exemple *pel pont de les punxes*, i llavors anaven passant tots per sota del braç alçat dels dos més propers a la paret del demandant, mentre cantaven: «Ai que em punxo, ai que em punxo». O el pont del foc, o el de l'aigua. A mesura que s'anava repetint la conversa i passant pel pont, els jugadors quedaven d'esquena i amb els braços creuats. Fins que no en quedava cap per girar.

Un altre joc que recordo era el «Dim, dam, de la guerra de l'aram, punxoneta, estisoreta, ull de bou, teuladeta. Quin dit mira al cel?» Aquest es jugava posant el que perdia arrepenjat contra la falda d'un altre, que cantava la tonada mentre li anava picant copets a l'esquena amb la mà plana. El que rebia els copets havia d'endevinar un dit, i si l'encertava, guanyava i es canviaven els papers. Si no l'encertava, l'altre li podia respondre: «Si haguesses dit lo petit (o el del mig o el que fos), d'estes penes t'hauries lliurat». I recomençava el joc.

El pica martell, qui té l'anell? es jugava amagant-lo entre les dues mans planes, i s'ha-

via de descobrir qui el tenia. Si no s'encertava, calia pagar penyora. També es pagava penyora al joc del *pare carbasser*. El que portava el joc deia: «El pare carbasser, quan va morir, va deixar deu carbasses.» El que tenia aquest número havia de respondre immediatament i sense errar-se: *del deu al cinc*, per exemple. I el cinc a un altre número etc. El que s'equivocava pagava penyora. El *pare carbasser* anava recollint les penyores —tres normalment—, dels que paraven. Quan ja havien parat tots, ensenyava una penyora i deia:

—De qui és esta penyora?

—D'una servidora!

—Què en farà vostè per ella?

—Tot lo que em manarà menos cagar i pixar!

Llavors ens manava alguna *penitència* lleu, i recuperàvem la penyora.

Un joc que ens encantava a les xiquetes —i que de vegades també temptava els xiquets—, era el de saltar la corda. Hi havia fórmules diverses com l'entrar totes juntes i saltar a la vegada, acompanyades de la cantarella: «A l'embolicada qui no entra para, a l'embolicada, qui no surt, para!» També era molt divertit fer *xuli*, o *xulidet*, que consistia en què dues xiquetes menaven la corda molt de pressa i la que saltava ho havia de fer a un ritme molt fort. Aquesta manera de saltar, m'entusiasmava.

Hi havia jocs exclusius de nois, com ara a *bèlit*. Posaven un bastonet recolzat en un piló, que sortís una mica enfora, i amb un altre més llarg el feien saltar ben lluny. O el *flèndit*. Per jugar a aquest joc, feien una covaneta a terra, hi ficaven monedes de cinc o deu cèntims i, des de lluny, amb una moneda antiga, grossa i negra, el *perrot*, les feien saltar. Qui més en treia, guanyava. També jugaven a cavall fort, pujant els uns sobre l'esquena dels altres i batallant. Aquest era un joc una mica violent. El meu germà s'hi va trencar un muscle practicant-lo.

Un joc que unia xiquets i xiquetes, grans i petits, era el del pot. Era una variant del «Conillots a amagar, que la llebre va a passar. Conillots, esteu ben amagadets?» El pot es jugava les nits d'estiu, havent sopat, a l'hora de la fresca, mentre les persones grans treien les cadires al carrer i, en amples rotllanes, feien tertúlies animadíssimes. En aquella època, tots les portes de les cases eren obertes, i oferien uns amagatalls esplèndids. Es llençava el pot —una llauna buida—, ben lluny, i el que parava l'havia d'anar a cercar mentre la resta es dispersava buscant on amagar-se. A mesura que el *parador* els descobria, anava picant tres cop a terra amb el pot, mentre deia el nom de l'atrapat. La gràcia del joc era que si se n'apartava una mica —el pot no es podia moure del lloc estipulat—, venia corrents algú, el tornava a llançar, i el joc recomençava perquè tots quedaven alliberats. També hi deixaven jugar els més menuts, els quals —com no podien parar perquè hagués estat una mica abusiu—, els deien que eren de *sucre*.

Durant la temporada dels lledoners, el xicots més brètols es feien canuts de canya i es dedicaven a disparar els pinyols d'aquest fruits a les xiquetes. Eren un fruits petits i rodons, de color fosc, molt dolços. I ells es coneixien tots els lledoners del terme!

El fet d'aprofitar els fruits per fer joguines, em fa pensar en les closques de nou, amb les quals ens fèiem castanyetes. O els pinyols d'albercoc, que ben llimats al piló de la plaça fins a fer-ne un foradet a banda i banda, i treta la polpa, era un xiulet força eficaç. Amb les ametlles verdes, les iaies feien uns conillots que encantaven als menuts. I baconets amb els carbassons. Encara podria parlar de les arracades de cireres, o les pulseres i collarets de móres... En un temps en què no s'anava tan sobrat com ara, bé calia esmolar la imaginació!

Algú s'anima a seguir recordant?

